УДК 336.225

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК ЯК ФІСКАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Н.В. Котенко, Є.Г. Лісниченко
Сумський державний університет
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2
www.sumdu.edu.ua

Проблеми природокористування, екологічного стану пов'язані з цим труднощі в економіці виникли не сьогодні, а накопичувалися протягом тривалого часу. Зростання забруднення атмосфери, водойм та ґрунтів шкідливими викидами, скидами і відходами промислового, сільськогосподарського, будівельного та інших виробництв спричинило різне погіршення стану здоров'я людей, зменшення народжуваності та збільшення смертності. І саме це вже зобов'язує будь-яку державу, незалежно від соціальної орієнтації способу виробництва, забезпечувати екологічну безпеку за допомогою таких економічних важелів, які б впливали на ціноутворення. Серед них особливе місце посідають податкові методи, які є найпрозорішими та легкими до сприйняття.

Останнім часом в Україні відбулися зміни в податковій системі, що з одного боку є, звісно, позитивним, але в екологічному законодавстві механізм реалізації державного регулювання раціонального природокористування залишився без змін. В першу чергу це стосується збору за забруднення навколишнього природного середовища, який змінив назву на екологічний податок з прийняттям Податкового Кодексу України. За своєю суттю, фактично, це той ж самий збір за забруднення навколишнього середовища, що існував в Україні вже дев'ятнадцять з половиною років, з моменту прийняття ще Верховною Радою УРСР закону «Про охорону навколишнього природного середовища».

У Податковому кодексі запроваджено таке визначення екологічного податку: екологічний податок – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що сплачується з фактичних обсягів викидів в атмосферу, скидів у водні об'єкти забруднювальних речовин та розміщення відходів, і є джерелом фінансування заходів, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, підвищення рівня екологічної безпеки діяльності людини. З допомогою нього держава мобілізує кошти для використання покладених на неї функцій, а також впливає на підприємницьку діяльність та стимулює її, сприяє інвестиційній активності, визначає пропорції нагромадження і споживання тощо. Він являє собою непрямі важелі впливу і виражаються в установленні плати на викиди чи скиди.

Негативною рисою вітчизняної державної екологічної політики є її надмірна централізація, що знижує ефективність регіонального управління, зокрема стосовно напрямів планування й використання інвестицій природоохоронного призначення. Не повністю враховуються й територіальні інтереси у створенні екологічно безпечного довкілля. Усі джерела забруднення та негативний ефект їх діяльності залишається на території громади.

Таким чином, використовуючи досвід розвинених країн, необхідним є децентралізація екологічної політики в Україні шляхом перерозподілу коштів через систему фондів охорони навколишнього природного середовища, що дасть змогу забезпечити сталий розвиток нашої країни на достатньому еколого-економічному рівні. Це створить базу для оптимізації системи екологічного менеджменту на всіх рівнях управління природоохоронною діяльністю.